

hverken paa Livet eller paa Pungen, og man anvendte da i de første Tilfælde Entledigelse med Pension. Nu var der imidlertid nogle Skolelærere, som brøde sig Pokker om dette. Ældre Kolleger vide, at det almindelig fortaltes om en ældre Kollega af os, som var Skolelærer, at han paa alle Maader søgte at opnaa at falde ind under Cirkulæret for derigennem at opnaa sin Afsked med Pension, men at det ikke lykkedes ham. Man troede ikke saa meget paa hans agitatoriske Optræden, og han maatte blive hængende ved sit Embede en Tid endnu. Der er ganske sikkert ogsaa lignende Tilfælde. Man fandt da paa, at denne Fremgangsmaade, man anvendte, ikke rigtig battede noget; naar det skulde blive til noget, maatte de dømmes til Embedsfortabelse uden Pension. Denne Fremgangsmaade prøvede man da i enkelte Sager. Den ene var for øvrigt rettet mod mig personlig; men det er saamænd ikke Had eller Nag, som bringer mig til at rejse denne Sag. Det er jo et gammelt Spørgsmaal, som er dødt og borte; og hvis Virkninger heldigvis ere forsvundne, saa det er kun den almindelige Interesse i Sagen, som er ledende for mig. Man forsøgte ogsaa den Fremgangsmaade at lade Skolelærerne tiltale ved de gejstlige Retter, ved Provsteretterne, idet man formodentlig mente, at de vare mere pligt-opfyldende overfor Regeringens Ønsker end de almindelige Domstole. Uagtet de Forseelser, der her bleve paatalte, slet ikke havde noget med Skole eller Skolegerning, med vedkommendes Forhold som Lærer at gøre, men vedrørte hans rent borgerlige Stilling ude i Livet i den offentlige Forhandling, sagde man alligevel: Lad os prøve med Provsteretterne. Overfor mig viste det sig ganske vist ogsaa praktisk, idet de to gejstlige Retter dømte mig til Embedsfortabelse, hvorimod Højesteret, som man til syvende og sidst ikke kunde komme uden om, forandrede det til en ret underordnet Bøde.

Jeg har villet skildre og opfriske i Erindringen den Tilstand, der eksisterede paa den Tid, og den Forbindelse, hvori dette Cirkulære stod dertil. Det var et Led i den hele Række af provisoriske Undtagelsesforanstaltninger, som Regeringen den Gang benyttede sig af.

Jeg kommer nu til det, som egentlig er Forespørgselsens Maal, nemlig at rette den Henstilling til den nuværende Minister for Kirke- og Undervisningsvæsenet, om det dog ikke var paa høje Tid og langt ude over høje Tid under de nu bestaaende Forhold at fjerne et saadant Cirkulære. Man siger ganske vist nu i Almindelighed: Ja, Herregud, men der er jo ingen nu, som tror, at dette Cirkulære vil blive brugt. Det kan man nu ikke sige. Det er ganske umuligt i og for sig at slaa sig til Ro dermed. Ganske vist ere Forholdene nu ikke af den Natur, at der ret vel kunde tænkes en Tendens og et Arbejde fra Regeringens Side, der kunde sammenlignes med den Maade, hvorpaa man optraadte i Slutningen af Firserne. Men alligevel staar jo dette Cirkulære som noget virkelig praktisk bestaaende, som en Trusel, som en Undtagelsesbestemmelse, der stiller en Samfundsklasse paa en ganske ekstraordinær Maade i Sammenligning med andre Borgere overfor Retten til at benytte sin Ytrings- og Forsamlingsfrihed. Det er ganske sikkert, at der i Danmarks Lærerstand føles et ubehageligt Tryk, en Stemmning af Modbydelighed ved at staa under denne bestandig overhængende Trusel, hvad enten den saa kommer til at øve nogen praktisk Indflydelse i ret mange Tilfælde eller ej. Der er nu heller ingen, som ved, hvilken Indflydelse et saadant Forhold øver, hvor mange Lærere der endnu lader sig trykke i deres fri Bevægelser overfor Arbejdet sammen med andre fri Borgere, hvor mange der endnu lader sig afholde. Forholdet er jo da ogsaa det, at i og for sig skulle vedkommende Lærers overordnede, hans Tilsynsmænd, sørge for at se ham paa Fingrene, og opdage de noget, som de synes er rettet mod Regeringen og kan kaldes agitatorisk op-hidsende, skulle de melde ham. Det er Angiversystemet, der her foreligger. At det kan have nogen Indflydelse, er der ikke Tvivl om, og selv om der er dem, der sætte sig ud over det, er det, som alle vide, altid en ubehagelig Følelse, man har, naar man er sat paa saadan en Undtagelsesbestemmelse, som her er Tilfældet.

For det første vil jeg sige, at en stor, frisindet Horisont skal man jo i og for sig ikke paaberaabe sig, at den nuværende Re-